

E-residentide elu läks keerulisemaks

Käesoleva aasta 15. jaanuaril jõustusid äriseadustiku muudatused, mis puudutavad eelkõige juriidilise isiku ja tema kättesaadavuse nõudeid.[]

Siiani kehtinud äriseadustik nägi ette, et kui vähemalt poolte osaühingu, aktsiaseltsi või välismaa äriühingu filiaali juhatuse liikmete elukoht ei ole Eestis, mõnes teises Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigis või Šveitsi Konföderatsioonis, pidi osaühing, aktsiaselts või välismaa äriühing nimetama nn dokumentide kättesaamiseks pädeva isiku, kelle aadress pidi olema Eestis. Seega piisas seaduse muudatuseni sellest, kui Eesti äriühingu omanik ja ainukene juhatuse liige omas elukohta näiteks Maltal, Rumeenias või Portugalis, mis võimaldas tal Eesti äriühinguga vabalt toimetada. Eriti „soodne“ oli siiani kehtiv regulatsioon Eesti e-residentidele, kellele piisas äriregistrile esitatavas avalduses märkida oma elukohaks mõni Euroopa Majanduspiirkonna riigis asuv aadress ja formaalne takistus ettevõtte registreerimiseks oligi ületatud. On aga päris ilmne, et äriühingu side Eestiga võib sellises olukorras muutuda praktiliselt olematuks. Samuti võimaldas eelmine regulatsioon süsteemi nõ kuritarvitada. Riik peab mingil viisil tagama, et teistel isikutel, sh näiteks riigil endal või äriühingu võlausaldajatel, oleks reaalne võimalus äriühinguga kontakti saada.

15. jaanuaril kehtima hakanud seadusemuudatusega toodi äriseadustikku sisse *kontaktisiku* mõiste. **Kui äriühingu juhatuse või seda asendav organ asub ükskõik millises välisriigis, peab äriühing määrama kontaktisiku, kelle aadress peab olema Eestis ja kellele saab kätte toimetada äriühingule suunatud dokumente, sh menetlusdokumente ja tahteavaldusi.** Tagamaks kontaktisiku usaldusväärsuse nii äriühingule endale kui kolmandatele isikutele, võib seaduse kohaselt kontaktisikuks määrata ainult kõrgendatud nõuetele vastavate isikute ja kutsealade hulgast: notar, notaribüroo, advokaat, advokaadibüroo, vandeaudiitor, audiitorettevõtja, mitteresidendi maksuesindaja maksukorralduse seaduse tähenduses või rahapesu ja terrorismi tõkestamise seaduse §-s 8 nimetatud usaldusfondide ja äriühingute teenuse pakkuja. Erandina võib kontaktisikuks määrata ka äriühingu juhatuse liikme, osaniku, aktsionäri või prokuristi, kui tal on elukoht Eestis. Kontaktisiku aadress loetakse sellisel juhul ka äriühingu aadressiks ning dokumendi kontaktisikule kättetoimetamisel loetakse see kättetoimetatuks ka äriühingule.

Kontaktisik on äriühingu passiivne esindaja. See tähendab, et tema ülesandeks on üksnes kolmandate isikute poolt äriühingule saadetud dokumentide vastuvõtmine. Tal ei ole õigust ega pädevust teha äriühingu nimel tahteavaldusi. Kontaktisik ei vastuta dokumendi saatnud kolmandate isikute ees. Samas võib kontaktisik vastutada selle äriühingu ees, kelle kontaktisikuks ta on, seda juhul kui ta rikub omavahelist lepingut. Lepingu puudumisel tuleb ilmselt eeldada, et kontaktisiku vastutus tekib, kui ta on jätnud tema poolt vastu võetud dokumendi äriühingu juhatuse liikmele edastamata.

Kindlasti muudab ülal välja toodud seadusemuudatus e-residentidele Eestis äriühingute asutamise veidi keerulisemaks. Samas oli seadusemuudatus kindlasti põhjendatud just ettevõtluse läbipaistvuse seisukohalt. Seaduseandja loodab, et uus regulatsioon muudab ettevõtlusega tegelemise paindlikumaks ning loob Eesti ettevõtjatele lisavõimalusi eelkõige e-residentidega suhtlemisel.

Siinkohal peab veel märkima, et seadusemuudatus puudutab ka seni Eestis registreeritud äriühinguid. Kui aga juriidiline isik, kelle juhatuse ei asu Eestis, kontaktisikut ei määra, annab registripidaja kontaktisiku määramiseks tähtaja, mis ei tohi olla lühem kui üks kuu, kuid mitte pikem kui kolm kuud. Kui tähtaja jooksul kontaktisikut ei määrata, võidakse äriühing või välismaa äriühingu filiaal registrist kustutada.

Kuidas uus kontaktisiku-regulatsioon praktikas tööle hakkab, näitab aeg. Probleemid võivad tekkida nt juhul, kui esialgsed kontaktisikud on nõus seda positsiooni täitma vaid ajutiselt või kuni nende teenuse eest tasutakse. Võib eeldada, et vastavate lepingute lõppemisega seotud probleemid saavad registripraktikas tavapäraseks. Tõsisem probleem võib aga olla ka see, et kontaktisikute regulatsiooni sisseviimisega Eesti sisuliselt võimaldab juhtida Eesti äriühingut välisriigist. Nõ asukohateooriast lähtuvad välisriigid ei pruugi tunnustada välisriigist juhitavat Eesti äriühingut kui Eesti äriühingut.

Alates k.a. 1. septembrist peab iga äriühing avaldama andmed tegelike kasusaajate kohta

Üheks põhimõttelisemaks 2017. aastal vastu võetud seadusemuudatuseks tuleb pidada ka seda, et alates 1. septembrist 2018 peavad kõik Eestis registreeritud äriühingud avaldama äriregistrari juures andmed oma ettevõtte *tegelike kasusaajate* kohta. Nimetatud nõue tuleneb rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadusest. Kuigi see seadusemuudatus ei ole otseselt seotud e-residentidega, soovitakse ka selle seadusemuudatusega suurendada juriidiliste isikute läbipaistvust.

Äriühingute puhul peetakse tegelikuks kasusaajaks füüsilist isikut, kes omab äriühingut otseselt või kaudselt. Otsene omamine eeldab, et füüsiline isik omab äriühingus rohkem kui 25% suurust osalust või omandiõigust. Kaudse omamisega on tegemist siis, äriühingus omab rohkem kui 25% suurust osalust või omandiõigust teine äriühing, mis on füüsilise isiku – tegeliku kasusaaja - kontrolli all. Lihtsa ja selge omanikeringi korral ei teki äriühingul kohustuse täitmisega probleeme. Juhul aga, kui omanikeringi ahel ulatub välisriikidesse, võib tegelike kasusaajate andmete tuvastamine muutuda äriühingule keerulisemaks.

Kui tegelikku kasusaajat pole õnnestunud kindlaks teha ja kõik võimalused selleks on järgi proovitud, tuleb äriühingul märkida tegelikuks kasusaajaks kõrgema juhtorgani liige. Lisaks peavad äriühingud dokumenteerima ja säilitama andmed kõikide toimingute kohta, mida nad tegeliku kasusaaja tuvastamiseks tegid. Uute nõuete mittejärgimine võib kaasa tuua rahatrahvi kuni 300 trahviühikut füüsilise isiku puhul ja kuni 400 000 eurot juriidilise isiku puhul. Ei ole päris selge see, kui palju peab keerulise omandistruktuuriga äriühingu puhul andmete tuvastamiseks vaeva nägema, enne kui võib tõdeda, et tegeliku kasusaaja isikut mingil põhjusel tuvastada ei ole võimalik. Kuidas uue kohustuse täitmine ja eelkõige täitmise jälgimine praktikas toimima hakkab, selgub samuti alles seaduse rakendumisel.

VEIKKO TOOMERE

VANDEADVOKAAT, PARTNER

(+372) 66 76 440

VEIKKO.TOOMERE@NJORDLAW.EE